

17. Резюмета на рецензираните публикации на български език и на един от езиците, които традиционно се ползват в съответната научна област (в един документ)

Коцева-Тикова, М. (2022). *По пътя на устойчивото развитие. Зелената алтернатива*, ISBN: 978-954-07-5403-1; Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, С.

В монографията се оценява развитието на концепцията за устойчиво развитие чрез формиралите се през XX век понятия, които търсят зеленото, нисковъглеродното, биологичното, безотпадното, включващото като вариации за реализиране на развитие, полезно за обществата и природата. Сравнени са различните интерпретации на базовата и съпътстващите я концепции, както и постиженията в страните, в които отделните концепции са имплементирани в политики. Извършен е анализ на една нова за България политика – биоикономиката, от гледна точка на разбирането ѝ и очакванията на земеделските производители за приносните моменти за конкретните фермери. Надграден е за страната и втори аспект от политиката за устойчивото развитие, а именно приобщаващото регионално развитие чрез авторова методология за оценка на социалните аспекти. Реализирана е нова оценка за 2019 г. на приобщаващото социално регионално развитие, която да разкрие промените в позиционирането на отделните региони и в обуславящите ги процеси.

Основната хипотеза в монографията се доказва: наличие на свързаност между понятията за зелена икономика и растеж, кръгова икономика, биоикономика и включващо развитие от гледна точка на целите, които се преследват – устойчивост на развитието чрез взаимосвързаност и балансираност на трите системи (икономическа, екологична и социална). Тези концепция звучат твърде общо и неясно, което налага подробното им дефиниране от гледна точка на дейности, отрасли и институции, ангажирани с реализиране на зелени политики, и измерване на напредъка. В регионален аспект се потвърждава наличието на силни и слаби показатели в развитието на областите в България. Няма област, която да демонстрира само слаби или силни позиции в различните измерения на социалния прогрес.

The purpose of the monograph is to evaluate the development of the concept of sustainable development through the concepts formed in the 20th century, which seek the green, low-carbon, biological, waste-free, inclusive as variations to development beneficial to societies and nature. The different interpretations of the basic and accompanying concepts are compared, as well as the achievements in the countries where the individual concepts are implemented in policies. An analysis of a new policy for Bulgaria - the bioeconomy - has been carried out, analysing the understanding and the expectations of agri producers for the bioeconomy contribution to the farmers. A second aspect of the sustainable development policy was also upgraded for the country, namely inclusive regional development through the author's evaluation methodology of social development. A new assessment for 2019 of inclusive social regional development has been implemented, which will reveal changes in the positioning of individual regions and in the processes that determine them.

The main hypothesis in the monograph has been proved: the existence of a connection between the concepts of green economy and growth, circular economy, bioeconomy and inclusive development from the point of view of the goals pursued - sustainable development through interconnection and balance of the three systems (economic, ecological and social). These concepts sound too general and vague, which necessitates their detailed definition from the point of view of activities, industries and institutions involved in implementing green policies and measuring progress. In a regional aspect, the existence of strong and weak indicators in the

development of the regions in Bulgaria is confirmed. There is no district that demonstrates only weak or strong positions in the various dimensions of social progress.

Коцева-Тикова, М., Дворак, Я. (2021) *Биоикономиката в условия на Covid-19: ситуацията в България и Литва*, сп. Икономическа мисъл, бр. 4, стр. 49-70,71-92. (индексирано в: ERIH PLUS, Abdc Journal Quality List, CEEOL, EBSCO, ECONBIZ, Electronic Journals Library, German Union Catalogue of Serials, Google Scholar, Index Copernicus, Library of Congress, MIAR, Microsoft Academic JEL/EconLit, JUFO Portal, RePEc, ResearchBib, WorldCat)

Биоикономиката се разглежда от ЕС като важна част от идеята за постигане на устойчиво развитие, което е въглеродо неутрално, съпроводено от технологична модернизация и ефективно използване на ресурсите. Ето защо Европейската комисия е разработила стратегия за нейното развитие, като отделните държави-членки приемат собствен подход в тази област. Във връзка с това е изследвана устойчивостта на биоикономиката към появата на здравен риск (COVID-19), като е проследена промяната в производството в някои от секторите ѝ. Методологията включва проучване на биоикономическите особености на две държави-членки на ЕС – България и Литва. Чрез сравнение на количествени данни е проверена устойчивостта. Според получените резултати в контраст с очакванията за бавно възстановяване на националните икономики от кризата, свързана с пандемията, основните отрасли на хранително-вкусовата промишленост показват стабилност. Те могат да разчитат на способността си да удовлетворяват преориентирането на участниците в агрохранителната верига към местни стоки, което дава възможност за прилагане на практики за устойчиво развитие.

The bioeconomy is seen by the EU as an important part of the idea of achieving sustainable development that is carbon neutral, accompanied by technological modernization and resource efficiency. For that reason, the European Commission has developed a strategy, while the 27 member states have own documentary approach towards this field. The aim of the article is to examine the resilience of bioeconomic to the emergence of health risk (COVID-19), tracking the change in production in some of the sectors. The methodology includes a case study of bioeconomic peculiarities of two EU member states – Bulgaria and Lithuania. Through a comparison of quantitative data, the resilience is tested. Contrary to the expectations of slow national economies recovery, the main branches of the food industry show resilience. They can rely on their ability to meet the reorientation of the participants in the agri-food chain towards local goods, which provides an opportunity for the implementation of sustainable development practices.

Kotseva-Tikova, M. (2021) *The Social Progress of the Districts of Bulgaria*, Regional Formation and Development Studies, Journal of Social Science, No 2 (34), p. 81-91, ISSN 2029-9370 (индексирано в Lituanistika, EBSCO Business Source Complete, Business Source Alumni Edition, Business Source Corporate Plus, Business Source Elite, Business Source Premier, Business Source Ultimate, Ulrich's Periodicals, Crossref, DOI, Open Journal System, ROAD, ERIHPLUS, Directory of Research Journals Indexing, <https://e-journals.ku.lt/journal/RFDS/information/indexed-in>)

Развитието на съвременните общества е съпроводено от задълбочаващо се неравенство и съвременният подход за преодоляване на това състояние е чрез идеята за приобщаващо развитие. Неговото описателно определение акцентира върху проблемите на неравенството, бедността, растежа, заетостта, развитието и социалната защита; както

и върху търсенето на инструменти за измерване на това състояние, за да не бъде "мираж". Съществуващите подходи разчитат на индекси за оценка на степента на включване, като повечето от тях сравняват икономическите резултати със социалните и екологичните.

Докладът има за цел да разгледа проблема за измерване на приобщаващото развитие на областите в България чрез индекс за социален прогрес. Задачите включват установяване на подходящи индикатори, които да бъдат включени в индекса, оценка на развитието на областта в съответствие с избраните индикатори; класиране на областите и оценка на приобщеността спрямо националните средни резултати. Резултатите показват, че областите се развиват социално разнородно и невключващо, като не всички от тях демонстрират успешно удовлетворяване на основните социални потребности на гражданите, което затруднява способността им да разгърнат пълния си потенциал.

The development of present societies is unequal and the modern approach to overtake this state is through the idea of inclusive development. Its descriptive definition emphasizes upon the problems of inequality, poorness, growth, employment, development, and social protection; as well as on the search for instruments to measure this state in order not to be a "mirage". The existing approaches rely on indexes to evaluate the degree of inclusion, as most of them compare the economic results with the social and ecological.

The report aims to address the problem of measurement of inclusive development of the districts in Bulgaria through the evaluation of an index of social progress. The tasks include establishment of suitable indicators to be included in the index, evaluation of the district development in accordance with the selected indicators; ranking the districts and evaluating the inclusiveness towards the average results of the state. The results shows that the districts develop socially heterogeneous and not inclusively as not all of them demonstrate successful satisfaction of basic social needs of citizens, which hamper their ability to reach full potential.

Тотев, С., Мочурова, М., Коцева-Тикова, М. (2021) ПРИОБЩАВАЩО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ – СОЦИАЛНИ, ИКОНОМИЧЕСКИ И ЕКОЛОГИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ, сп. Икономическа мисъл, бр. 3, стр. 50-65 (индексирано в: ERIH PLUS, Abdc Journal Quality List, CEEOL, EBSCO, ECONBIZ, Electronic Journals Library, German Union Catalogue of Serials, Google Scholar, Index Copernicus, Library of Congress, MIAR, Microsoft Academic JEL/EconLit, JUFO Portal, RePEc, ResearchBib, WorldCat)

Разгледани са важни аспекти на пространствените различия в три водещи направления – социално, икономическо и екологично. Представени са резултати от разработването и апробирането на авторова методология за оценка на наличие на приобщаващо регионално развитие (развитие, което не води до критични регионални различия). Методологията е използвана за оценка за приобщаващо икономическо развитие в страните от ЕС. Приложението ѝ на равнище области за България позволява да се определят тези от тях, които са най-проблемни и не отговарят на изискванията за приобщаващо развитие по отношение на икономическите, социалните и екологичните измерения.

Important aspects of spatial differences are examined in three leading directions - social, economic and ecological. The results of the development and testing of the author's methodology for assessing the presence of inclusive regional development (development that does not lead to critical regional differences) are presented. The methodology was used to assess inclusive economic development in EU countries. Its application at the level of regions of Bulgaria allows to determine those of them that are the most problematic and do not meet the

requirements for inclusive development in terms of economic, social and environmental dimensions

Коцева-Тикова, М., Мочурова, М. (2021) Биоекономическата активност в България в условия на коронавирус, сп. "Икономика и управление на селското стопанство", кн. 3, с. 85-94 (индексирано в Cabi, Ebsco, <https://journal.jaem.info/page/en-topmenu/home.php>) https://journal.jaem.info/page/en/details.php?article_id=534

Стратегията на Европейския съюз предвижда развитие на биоекономиката като важен инструмент за постигане на интелигентен и зелен растеж. Тук се включват сектори, които произвеждат и използват биологични продукти. Тяхната значимост се оценява особено силно при наличие на здравна заплаха като заразата от Covid-19, която налага сериозни мерки за дистанциране и намаляване на директните контакти, пътувания и събиране на хора на едно място. Влиянието на пандемията е различно за отделните биоекономически индустрии в България и настоящата статия разглежда промяната и ефектите от риска от нарастване на коронавирусната инфекция в страната върху някои икономически сектори.

The strategy of the European Union envisages the development of the bioeconomy as an important tool for achieving smart and green growth. This includes sectors that produce and use organic products. Their importance is strongly appreciated in the presence of a health threat such as the Covid-19 infection, which requires serious measures to distance and reduce direct contacts, travel and gathering of people in one place. The impact of the pandemic upon the different bioeconomy industries in Bulgaria varies and this article examines the change and the effects of the risk of increasing the coronavirus infection in the country upon some economic sectors.

Мочурова, М., Коцева-Тикова, М. (2021) Приобщаващото развитие на областите в България – перспективи пред селските райони в Сборник с доклади от юбилейна научно-практическа конференция Агробизнесът и селските райони - икономика, иновации и растеж, Издателство „Наука и икономика“, Икономически университет – Варна, ISBN 978-954-21-1088-0, DOI: 10.36997/ARA2021.221 <https://ue-varna.bg/uploads/filemanager/303/publishing-complex/2021/Agribusiness-and-rural-areas-2021.pdf>

Докладът представя резултати от оценка на развитието на областите в България в три направления - социално, икономическо и екологично. Авторите използват разработена и апробирана от тях методология за оценка на наличие на „приобщаващо регионално развитие“ – развитие, което не води до критични регионални различия. Приложението ѝ на равнище области за България, позволява да се определят тези от тях, които са най-проблемни и не отговарят на изискванията за приобщаващо развитие. Специален акцент се поставя върху областите с висок дял на заети в селското стопанство. Изведени са девет области в България, които се определят като селски от икономическа гледна точка и за които се извеждат основните причини за недостатъчния социален прогрес. Прилагат се различни статистически методи, за да се открият съществени особености за деветте селски области.

The report presents the results of an assessment of the development of the regions in Bulgaria in social, economic and ecological dimension. The authors use a methodology developed and tested by them to assess the presence of "inclusive regional development" - development that

does not lead to critical regional differences. Its application at the level of districts for Bulgaria allows to determine those of them which are the most problematic and do not meet the requirements for inclusive development. Special emphasis is placed on areas with a high share of employment in agriculture. Nine areas in Bulgaria are identified, which are defined as rural from an economic point of view and for which the main reasons for insufficient social progress are identified. Various statistical methods are applied to highlight significant features for the nine rural districts.

Коцева-Тикова, М. (2021) *Справедливост при използване на природните ресурси: биоикономиката и ползите за земеделските стопани* в Сборник с доклади от четвърта международна конференция по Публична администрация: „Административната справедливост като елемент на доброто управление“, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, ISBN 978-954-07-5251-8, стр. 363-376.

Ресурсите на планетата се изчерпват, което поставя въпроса за справедливостта от гл.т. на тяхното разпределение между поколенията и спрямо природата и нейните права за възпроизводство. Биоикономиката предлага мерки за подобряване управлението на възобновяемите биологични ресурси и отваря нови пазари за хранителни и био-базирани продукти. Тя се възприема от Европейската общност като ключов елемент за интелигентен и зелен растеж. Стремежът е чрез нея да е осигури устойчивост и кръговост, което да допринесе за обновяването на индустрията, модернизацията на първичното производство, опазване на околната среда и увеличаване на биоразнообразието. Целта на статията е да изследва биоикономиката като справедлив подход за използване на ресурсите и технологично модернизиране, както и степента в която биоикономическите принципи се познават и прилагат от земеделските стопани. Изследват се някои хипотези и зависимости, за да се обяснят определени състояния.

The resources of the planet are running out, which raises the question of the just distribution between generations, to nature and its rights of reproduction. The bioeconomy offers measures to improve the management of renewable biological resources and opens up new markets for food and bio-based products. It is perceived by the European Community as a key element for smart and green growth. The aspiration is to ensure sustainability and circularity through it, which will contribute to the renewal of the industry, the modernization of primary production, environmental protection and the increase of biodiversity. The purpose of the article is to investigate the bioeconomy as an just approach to resource use and technological modernization, as well as the extent to which bioeconomy principles are known and applied by farmers. Some hypotheses and dependencies are explored to explain certain states.

Тотев, С., Мочурова, М., Коцева-Тикова, М. (2020) *СОЦИАЛНА, ИКОНОМИЧЕСКА И ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА ПРИОБЩАВАЩОТО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ*, Сборник статии от Международната научна конференция „Икономическо развитие и политики – реалности и перспективи“, посветена на 70-годишнината на Института за икономически изследвания при БАН 2019 г., ISBN 978-619-245-039-7, стр. 551-558 <https://www.iki.bas.bg/ikonomichesko-razvitie-i-politiki-%E2%80%93-realnosti-i-perspektivi>

Дискутира се необходимостта от оценка на просперитета на една страна или регион не само на база икономическо развитие, но при отразяване и на социалните, и на екологичните промени. В случая на България се наблюдава трайно нарастване на регионалните различия по основни социално-икономически показатели. Това налага необходимостта при изследването на регионалните различия да се търсят показатели,

които да дават измерима и обективна оценка за допустими регионални социално-икономически и екологични изменения. Обсъжда се постановката и приложимостта на концепцията за приобщаващо развитие в контекста на ситуацията в България. Представена е методика за оценка на регионалните различия, базираща се на възприети изисквания за приобщаващо регионално развитие – въвеждат се критерии за допустими рамки на регионални различия. Представен е подходът за приложението на тази методика на равнище области за България – избор на съвместими и допълващи се показатели за оценка на регионалните различия.

The need to assess the prosperity of a country or region not only on the basis of economic development, but also reflecting social and environmental changes is discussed. In the case of Bulgaria, there is a permanent increase in regional differences in basic socio-economic indicators. This necessitates the need, in the study of regional differences, to apply indicators that provide metrics and an objective assessment of permissible regional socio-economic and environmental changes. The formulation and applicability of the concept of inclusive development in the context of the situation in Bulgaria is discussed. A methodology for assessing regional differences is presented, based on accepted requirements for inclusive regional development - criteria for permissible frameworks of regional differences are introduced. The approach to applying this methodology for the regions of Bulgaria is presented - selection of compatible and competitive indicators for assessing regional differences.

Коцева-Тикова, М., Мочурова, М. (2020). РАЗВИТИЕ НА БИОИКОНОМИКАТА – РЕЗУЛТАТИ В БЪЛГАРИЯ, Сборник статии от Международната научна конференция „Икономическо развитие и политики – реалности и перспективи“, посветена на 70-годишнината на Института за икономически изследвания при БАН 2019 г., ISBN 978-619-245-039-7, стр. 634 – 642 <https://www.iki.bas.bg/ikonomichesko-razvitie-i-politiki-%E2%80%93-realnosti-i-perspektivi>

Европейският съюз разглежда биоикономиката като ключов елемент за търсене на интелигентен и зелен растеж. Биоикономиката има голям потенциал: да поддържа и създава икономически растеж и работни места в селските, крайбрежните и индустриалните райони, намалява зависимостта от изкопаемите горива и подобрява икономическа и екологична устойчивост на първичното производство и преработващата промишленост.

Докладът разглежда концепцията за развитие на биоикономиката и подходите за нейното реализиране и извличане на позитиви за икономиката. Представени и анализирани са резултатите за България. С най-значим дял в оборота на биоикономиката е производството на храни, безалкохолни напитки и тютюн – с 46%, следван от селското стопанство – с 28%. Най-голям ръст отбелязва секторът генериране на електричество от биомаса.

The European Union considers the bioeconomy as a key element in the search for smart and green growth. The bioeconomy has the potential to: sustain and create major economic growth and jobs in rural, coastal and industrial areas, reduce dependence on fossil fuels and support environmental and ecological sustainability of primary production and processing industries. The report examines the concept of bioeconomy development and the approaches to its realization and extracting positives for the economy. The results for Bulgaria are presented and analyzed. With the most significant share in the turnover of the bioeconomy is the production of food, soft drinks and tobacco - with 46%, followed by agriculture - with 28%. The largest growth was recorded in biomass electricity production

Chobanova, R., Kotseva-Tikova, M., Mochurova, M. (2019). *From linear to circular economy: the role of forests (survey of Woodema associated publications).* DIGITALISATION AND CIRCULAR ECONOMY: forestry and forestry based industry implications, Paper presented at the 12 th International Scientific Conference WoodEMA 2019 DIGITALISATION AND CIRCULAR ECONOMY: forestry and forestry based industry implications, 11-13.09.2019, Varna, 350 p., Sofia: USB & WoodEMA, pp.11-22, ISBN 978-954-397-042-1. http://www.woodema.org/proceedings/WoodEMA_2019_Proceedings.pdf

Статията има за цел да допринесе за по-доброто разбиране на приноса на обществото на Woodema за идентифициране на ролята на горите в прехода от линейна към кръгова икономика. Базиран е на публикации на Woodema.

Отправна точка на работата е разбирането, че кръговата икономика означава икономика, в която суровините и тяхната стойност се използват възможно най-ефективно и разумно. Целта е да се създадат повече приходи с по-малко ресурси и по най-екологичния начин. Обсъдените ключови въпроси се отнасят до идентифицирането на нови проблеми и решения, отключващи потенциала на устойчивите вериги за създаване на стойност за горските продукти. Сред тях са:

- по-силно управление за осигуряване на устойчиво управление на горите и увеличаване на горското покритие;
- справяне с корупцията и незаконността и укрепване на владението;
- създаване на благоприятна среда за инвестиции;
- въвеждане на обществени политики, които подобряват пазарите за законна и устойчива дървесина;
- увеличаване на иновациите и подобряване на ефективността на ресурсите по веригата на доставки;
- повишена информираност и маркетинг за устойчива дървесина;
- инвестиции в наука, изследвания и технологични иновации.

The paper aims to bring a better understanding of the Woodema society contribution to identification of the role of forests in the transition from linear to the circular economy. It is based on Woodema publications.

Starting point of the work is understanding that the circular economy means an economy where raw materials and their value are employed as efficiently and wisely as possible. The objective is to create more income with fewer resources and in the most environmentally friendly way.

The key issues discussed concern identification of new problems and solutions unlocking the potential of sustainable value chains for forest products. Among them are:

- stronger governance to ensure sustainable forest management and increase forest cover;
- tackling corruption and illegalities and strengthening tenure;
- creating an enabling environment for investments;
- put in place public policies which enhance markets for legal and sustainable wood;
- increase innovation and improve resource efficiency along the supply chain;
- increased awareness and marketing for sustainable wood;
- investment in science, research and technological innovation.

Коцева-Тикова, М. (2019) *Съвременни източници за устойчив растеж при ограниченост на ресурсите* в Сборник с доклади от Трета Годишна международна конференция по Публична администрация: „30 години реформи на публичното

управление в Централна и Източна Европа“, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, ISBN 978-954-07-4843-6, стр. 342-360.

Докладът разглежда проблема на търсенето на нови източници на растеж на фона на индустриално производство, базирано на изкопаеми горива, и съпътстващи го климатични промени, влошени екологични показатели, ерозия на почвите, загуба на растителни и животински видове. Финансовата криза от 2008 г. създаде търсене на алтернативи на досегашните стопански практики, които включват възможностите за развитие на зелени отрасли на икономиката, генериране на зелен растеж, въвеждане подхода на кръговата икономика, стимулиране на биоикономиката. Тези инициативи не са използвани пълноценно в България с оглед извличане на оптимални ползи за заетост, производство с висока добавена стойност и устойчивост. Приоритет за страната след присъединяване към ЕС е стабилната фискална политика, която се придържа към количествените критерии от Маастрихт, както и зависимост на инвестициите от финансиране по програми на ЕС, което създава проблеми с качеството и скоростта на икономическия растеж.

The report examines the problem of finding new sources of growth on the ground of the contemporary industrial production based on conventional resources, and accompanied by climate changes, deterioration of environment, soil erosion, loss of plants and animal species. The financial crisis of 2008 has stimulated the process of establishment of new alternatives to the present economic activities, including development of green industries, green growth, circular economy, bioeconomy. These practices are not fully utilized by the Bulgarian economy in order to have a positive impact upon employment, high added value production and sustainability. The national priority after the EU accession has been a stable fiscal policy, which abides the quantitative Maastricht criteria, as well as dependence of the investments on EU financing, which creates problems with the quality and the speed of the economic growth.

Kotseva-Tikova, M., Mochurova, M. (2019). *Prosperity and Progress of the Danube Regions*. International Scientific Conference Proceedings “Bulgaria and Romania: Country Members of the EU, Part of the Global Economy” – 2018. Sofia: ERI-BAS. ISBN 978-954-9313-08-6, pp. 111-122 <https://inecoconference.wordpress.com/2018-2/2018-papers/>

Регионите са важни за изграждането на продуктивни икономики и приобщаващи общества. Регионалните перспективи на ОИСР показват, че макар различията в БВП на глава от населението в страните от ОИСР да са намалели, в рамките на собствените си граници страните имат нарастващи различия в доходите между регионите, градовете и хората. Индексът на социалния прогрес изключва икономическите индикатори и разкрива социалното развитие, като той е различен в отделните страни и в самите тях. Индексът на регионалния социален напредък на ЕС измерва развитието на 272 европейски региона. Той нарежда два български и два румънски статистически района на последните позиции. Тези четири района са разположени по поречието на река Дунав. Докладът има за цел да проучи социалните, екологичните и икономическите характеристики на тези региони, които са довели до ниски нива на социален прогрес и да сравни просперитета от двете страни на река Дунав. Напредъкът е слаб, но настоящите условия могат да се разглеждат като възможност и предпоставка за пренареждане на регионалните, финансови и икономически, както и трансгранични политики за подобряване на социално-икономическата база и даване на зелен стимул за развитие.

Regions are important for building productive economies and inclusive societies. OECD Regional Outlook shows that while gaps in GDP per capita across OECD countries have narrowed; within their own borders countries have increasing income gaps among regions, cities and people. The Social progress index excludes the economic indicator and reveals the social development, as the social progress differs among the countries and within them. The EU Regional Social Progress Index measures the development of the 272 European regions. It ranks two Bulgarian and two Romanian statistic regions on the last positions. These four regions are located alongside the Danube River. The paper aims to study social, environmental and economic characteristics of these regions that have resulted in low levels of social progress and to compare the prosperity on both sides of the Danube River. The progress is low but the present conditions could be regarded as an opportunity and a precondition to rearrange the regional, financial and economic, as well as transboundary policies to improve the social-economic base and give a green stimulus for development.

Коцева-Тикова, М. (2019). *Регионална оценка на просперитета и социалния прогрес в юбилеен сборник „Демократичност, децентрализация, самоуправление“*, С., Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, ISBN 978-954-07-4665-4, стр. 330-345.

Различни изследователи се опитват да дефинират инструменти за оценка на световното развитие, просперитет и социално равенство. Те признават за съществуването на неравенство между отделните страни и в самите държави. Този феномен е опасен за стабилното икономическо развитие и се нуждае от специално внимание и от подходящи политики, за да се смекчат негативните последици.

Докладът представя важни понятия, които стоят в основата на реализиране на оценки на просперитета и социалния прогрес на национално и регионално ниво. Индексните оценки характеризират различни аспекти на системата от социално-икономически и екологични взаимодействия. Те позволяват да се открият сфери от политиката, които са недооценени или надценени. Прогресът на ниво област се изследва чрез индикатори за открояване на спецификите и проблемите в развитието. Местните органи на власт и областните администрации трябва да бъдат в основата на генериране на зелени инициативи и създаване на инфраструктура, която благоприятства и стимулира иновативните решения при използване на наличните ресурси.

Different researchers are trying to define tools to assess world development, prosperity and social equality. They recognize the existence of inequality between individual countries and within countries themselves. This phenomenon is dangerous for stable economic development and needs special attention and appropriate policies to mitigate the negative consequences.

The report presents important concepts that underlie the realization of assessments of prosperity and social progress at the national and regional level. Index scores characterize various aspects of the system of socio-economic and ecological interactions. They make it possible to highlight policy areas that are undervalued or overvalued. Progress at the district level is examined through indicators to highlight the specifics and problems in development. Local authorities and regional administrations must be at the heart of generating green initiatives and creating an infrastructure, that favors and stimulates innovative solutions using available resources.

Коцева-Тикова, М., Мочурова, М. (2018). *Развитие на възобновяеми енергийни източници в област Кюстендил*. Предизвикателства пред аграрния бизнес и селските райони. Издателски комплекс – УНСС, стр. 288, ISBN:: 978-619-232-093-5. <https://www.smecomp.eu/sites/default/files/2019-02/Paper%202%20%28Trakia%29.pdf>

Поради социално – икономическите неравенства между регионите се налага провеждането на политика за регионално развитие, която цели балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините, намаляване на междурегионалните и вътрешно-регионалните различия, осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост; развитие на териториалното сътрудничество.

Важна възможност и промяна в регионалното развитие през последното десетилетие е икономическата криза (2007- 2008) и глобалните предизвикателства пред обществото, икономиката и околната среда. Повдигна се въпроса за това как да се намерят нови източници на растеж, свързани със съвременната тенденция към търсене на синергия между икономическата, екологичната и социалната сфера. Зелената икономика може да се разглежда като алтернативна визия за растеж и развитие; тя може да генерира растеж и да подобри живота на хората по начини, съответстващи на устойчивото развитие. Редица изследователи стигат до заключение, че възможен и изпълним вариант за балканските страни да се опитат да намалят или компенсират недостатъците на своето периферно местоположение или изолация, е чрез развиване на регионално сътрудничество.

Due to the socio-economic inequalities between the regions, it is necessary to carry out a policy for regional development, which aims at a balanced and sustainable integrated development of the regions and municipalities, reducing inter-regional and intra-regional differences, ensuring conditions for accelerated economic growth and a high level of employment; development of territorial cooperation.

An important opportunity and change in regional development in the last decade is the economic crisis (2007-2008) and the global challenges facing society, the economy and the environment. The question is how to find new sources of growth related to the modern tendency to seek synergy between the economic, environmental and social spheres. The green economy is seen as an alternative vision of growth and development; it can generate growth and improve people's lives in ways consistent with sustainable development. Economists have come to a conclusion that a possible and feasible option for the Balkan countries is to try to reduce or compensate the disadvantages of their peripheral location or isolation through regional cooperation.

Kotseva-Tikova, M. (2018). *Inclusive Development and Regional Policy*. Икономически изследвания 6:65-74 (Списание „Икономически изследвания“ има SCImago Journal Rank (SJR)- 3 и е в група Q2 "Economics, Econometrics, Finance" на SCOPUS.)

Растеж заради самия растеж е неблагоприятна цел за съвременните правителства поради увеличаващото се недоволство от липсата на реални ползи за голяма част от населението и за отделните региони. Включващото развитие се фокусира върху предварителен анализ на източниците и ограничителите на устойчиво развитие и то не само за една група – бедните. То цели да намери подходи за по-пълноценно използване на трудовите ресурси, особено тези, които са заети с нископродуктивни дейности или са изключени от пазара. Зелената икономика и растеж се превръщат в съвременния отговор на търсенията на нови начини на производство с оглед на наболелите екологични и социални диспропорции. Целта на доклада е да изследва характеристиките на приобщаващото развитие на Област Видин в контекста на регионалната политика в България и възможностите на зелената икономика за противодействие на негативните социално-икономически явления.

Макроикономическата политика е необходимо да се дообогати и преосмисли от гл.т. на инструментариум, насочен към стимулиране отрасли на зелената икономика,

които носят потенциал за създаване на благоприятни условия за живот и бизнес дори и в отдалечени населени места. Нисковъглеродни дейности, биологични производства, енергийна ефективност, възобновяема енергия, различни екологични инициативи са възможните решения за противодействие на досегашния подход за бизнес и преодоляване на регионалните диспропорции в България.

Growth for the purposes of growth is not a wise idea for the contemporary governments because of the increasing dissatisfaction due to the lack of real benefits for a huge part of the population and for some regions. Inclusive growth is focused upon the preliminary analysis of sources and limits of the sustainable development not only for one group – the poor. It aims to find out approaches for full usage of labour forces; especially the ones occupied with low productive activities or that are excluded from the market. The green economy and growth turn to be the modern answer to the need of new production ways as a result of the ecological problems and social disproportions. The aim of the report is to study the characteristics of the inclusive growth in the District of Vidin in the context of the regional policy of Bulgaria and the green economy opportunities as a mean for reaction to the negative social-economic effects.

The macroeconomic policy needs to be enriched and reconsidered through inclusion of instruments that stimulate the green industries that bring potential for creation of favorable living and business conditions even for remote living places. Low carbon activities, biological production, energy efficiency, renewable energy, different environmental initiatives are some of the possible solutions to counteract to the present way of doing business and overcoming the regional disproportions in Bulgaria.

Kotseva-Tikova, M. (2018). *Green Economy: The Evaluation of the European Transfer of Models in the Renewable Industry of Bulgaria*, в сборник с доклади от конференция “Международният трансфер на административни модели и инструменти: възможности, ограничения и рискове”, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“ ISBN 978-954-07-4406-3, p. 424-436.

Зелената икономика възниква като приоритет в дебата за създаване на съвременни политики през последните десетилетия. В контекста на присъединяването на България към ЕС зелените дейности станаха модерни и широко обсъждани. Беше прието законодателството на ЕС по отношение на опазването на водата, въздуха, биоразнообразието, управление на отпадъците и др. Националната политика за възобновяеми енергийни източници е резултат от въвеждането на изискванията на директивите на ЕС.

Докладът разглежда развитието на българската зелена икономика в контекста на трансфера на политиките на ЕС, вкл. финансиране чрез различни програми. Той оценява резултатите по отношение на качеството на околната среда и производството на възобновяема енергия.

Докато редица европейски държави развиват технологична база и се възползват от положителните страни на ВЕИ инсталациите, България не успява да извлече предимства от постигнатата национална цел за дял на ВЕИ енергията. В страната са инсталирани значителни мощности, вкл. бум на ФВ, което ни изкачва в световните класации, но тези мощности не са плод на научно-изследователска и развойна дейност. Осъществен е само внос на оборудване, което създава временна зелена заетост и краткотраен растеж. Необходимо е политиката за ВЕИ да бъде адаптирана спрямо нуждите на страната, а именно повече децентрализирани мощности, по-широко приложение на биомасата, развитие на зелени технологии и тяхното приложение в производството и експорта.

The green economy arises as a priority in the debate for modern world policies establishment during the last decades. In the context of the Bulgarian accession to the EU the green activities became modern and discussed widely. The EU legislation in respect to protection of waters, air, biodiversity, waste management, etc. was adopted. The national renewable policy is also a result of EU directive requirements implementation.

The report examines the Bulgarian green economy development in the context of EU policy transfers, incl. financing through different programs. It evaluates the results in respect to the environmental quality and renewable energy production.

While a number of European countries are developing a technological base and are benefiting from the positive aspects of RES installations, Bulgaria is failing to earn benefits from the fulfillment of the national target for a share of RES energy. Significant capacities have been installed in the country, incl. a PV boom, which allows the state to get into the world rankings, but these capacities are not a result of research and development. Only import of equipment that creates temporary green employment and short-term growth is realized. It is necessary that the RES policy be adapted to the needs of the country, namely more decentralized capacities, wider application of biomass, development of green technologies and their application in production and export.

Kotseva-Tikova, M. (2018). *Regional Policy for Inclusive Development of the Districts of Bulgaria.* 26th NISPAcee Annual Conference proceedings.

Много индикатори се опитват да опишат детайлите на картината на регионалните различия с цел намиране на решения за коригиране и подобряване на текущите политики. Те дават оценка на някои аспекти на регионалните промени, като индексът на социалния прогрес (SPI) на ЕС за 272 региона, например, оценява три измерения на социалния напредък: основни човешки потребности, основи на благосъстоянието и възможности. Социалният прогрес се определя като способността на обществото да задоволи основните човешки потребности, да осигури основни елементи, които позволяват на гражданите и общностите да повишат и поддържат качеството си на живот, както и да осигури условия, които позволяват на всеки индивид да реализира пълния си капацитет. SPI класира NUT II регионите на България на най-крайните позиции. Понастоящем оценките са извършени само за региони NUT II, докато за да се открият проблемните области е препоръчително да се проучи ниво NUT III - области.

Целта на настоящия доклад е да се анализира ниво NUT III на България чрез SPI и някои икономически показатели. Оценката се извършва по отношение на възможностите, които потенциалът на зелената икономика дава за намаляване на бавното развитие и постигане на стабилност. Социалният, екологичен и икономически анализ на областите може да предостави по-добри решения за по-нататъшно подобряване на националната регионална политика, включително нови зелени дейности, които могат да доведат до устойчив растеж и развитие.

A lot of indicators try to describe the details of the picture of the regional differences with the aim to find the solutions for adjustment and improvement of the current policies. They give an estimation of some aspects of the regional changes, as the Social Progress Index (SPI) of the EU for 272 regions, for example, evaluates three dimensions of the social advances: basic human needs, foundations of wellbeing and opportunities. The social progress is defined as the society capability to meet main human needs, to provide basic elements that allow citizens and communities to increase and maintain their life quality, as well as to provide conditions, that allow each individual to realize its full capacity. The SPI ranks the NUT II regions of Bulgaria

at bottom positions. At present the evaluations have only been executed for NUT II regions, while to see the problematic areas it is advisable to study the NUT III level – districts. The aim of the present report is to analyze NUT III level of Bulgaria in respect to SPI and some economic indicators. The evaluation is carried out in respect to the opportunities given by green economy potential to decrease the slow development and to allow stabilization. The social, ecological and economic analysis of the districts could give better solutions for further improvement of the national regional policy including new green activities that could bring sustainable growth and development.

Коцева-Тикова, М. (2018). *Добро управление за зелен растеж в Накъде сме тръгнали?* Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, ISBN: 9789540745336, стр. 296-315.

Студията разглежда концепциите за добро управление и растеж. Доброто публично управление има значение за устойчивото развитие на всяка икономика и за постигане на растеж. Различните теории за растеж, дерастеж и арастеж поставят въпроса за необходимостта от изместване на анализа и оценката на икономическия растеж от показателя БВП към обхващане на по-широк набор от индикатори, за да се оцени екологичния и социалния аспекти. Зелената икономика и растеж операционализират концепцията за устойчиво развитие. Последното разширява съществуващите дефиниции за добро управление и внася важен аспект по отношение на неговата същност, като надхвърля функционалното и темпорално разбиране. Устойчивото развитие получава по-висока степен на оперативност чрез понятията зелена икономика и зелен растеж. Те изискват преосмисляне на досегашните подходи на бизнес и потребление, промяна в разбирането за взаимодействието на икономическия сектор с природната среда и отговорност спрямо отделните социални групи и бъдещото поколение. Няма готови рецепти за въздействие и осигуряване на включващ, справедлив и устойчив растеж. Концепцията за зелен растеж налага осмисляне и създаване на подходи, които са специфични за конкретните случаи и които по най-подходящ начин извършват трансформирането на досегашните практики към такива, които гарантират устойчивост.

The study examines the concepts of good governance and growth. Good public governance is important for the sustainable development of any economy and for achieving growth. The various theories of growth, degrowth and agrowth raise the question of the need to shift the analysis and assessment of economic growth from the GDP indicator to a wider range of indicators to assess environmental and social aspects. Green economy and growth operationalize the concept of sustainable development. The latter expands the existing definitions of good governance and brings an important aspect regarding its essence, going beyond the functional and temporal understanding. Sustainable development is given a higher degree of operationalization through the concepts of green economy and green growth. They require a rethinking of the previous approaches to business and consumption, a change in the understanding of the interaction of the economic sector with the natural environment and responsibility to different social groups and the future generation. There are no ready-made recipes for impacting and ensuring inclusive, equitable and sustainable growth. The concept of green growth requires thinking and creating approaches that are specific to specific cases and that most appropriately carry out the transformation of current practices to ones that guarantee sustainability.

Коцева-Тикова, М., Мочурова, М., Брънзова, П. (2018). *Зелена икономика – същност и оценка в България*, ISBN: 978-619-7312-79-9.

Изследването оценява зелената икономика в България чрез модифициран вариант на Индекс за глобална зелена икономика (GGEI). За разлика от другите индекси GGEI се фокусира върху „зелените аспекти“ на икономиката и конкретно ВЕИ, ниско-въглеродното развитие, опазването на околната среда. Предимство на индекса е, че финансирането и конкретно инвестициите са обхванати от отделен компонент „Пазари и инвестиции“, като едновременно с това се поставя и специален акцент върху иновациите и чистите технологии. Въпреки че индикаторите са сравнително малко на брой, те обхващат всички основни компоненти на зелената икономика и позволяват да се направи комплексна оценка и съответно да се формулират препоръки за зелени политики.

В България са вложени значителни финансови ресурси в екологични технологии и в усвояване на ВЕИ потенциала както в годините преди, така и след присъединяване към ЕС. Постигнатото се измерва с конкретни показатели, които в повечето случаи не водят до съществено подобряване на качеството на въздух, на енергийната ефективност, на иновациите, не съдейства за нови зелени работни места. Всички проекти, които се реализират на национално ниво, се разглеждат и отчитат най-често изолирано за всеки конкретен случай. Съответно изследванията по тези въпроси са фрагментарни и са нужни анализи на резултатите, които да разглеждат взаимовръзките между отделните отрасли и компоненти на околната среда.

The study evaluates the green economy in Bulgaria using a modified version of the Global Green Economy Index (GGEI). Unlike other indices, the GGEI focuses on the "green aspects" of the economy and specifically RES, low-carbon development, environmental protection. An advantage of the index is that financing and specifically investments are covered by a separate component "Markets and Investments", while at the same time a special emphasis is placed on innovation and clean technologies. Although the indicators are relatively few in number, they cover all the main components of the green economy and allow a comprehensive assessment to be made and recommendations for green policies to be formulated accordingly.

In Bulgaria significant financial resources have been invested in environmental technologies and in the exploitation of RES both in the years before and after joining the EU. Achievements are measured by specific indicators, which in most cases do not lead to a significant improvement in air quality, energy efficiency, innovation, and do not contribute to new green jobs. All projects that are implemented at the national level are considered and reported most often in isolation for each specific case. Accordingly, research on these issues is fragmentary and analyses of the results are needed to examine the interrelationships between individual industries and environmental components.

Коцева-Тикова, М. (2017). *Данъчна система и данъчна политика*, в „Приноси към теорията и практиката на публичната администрация“, ISBN: 978-954-07-4308-0, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, София, стр. 380-395.

Статията представя базови понятия и теории за системата от данъци, технология и организация на данъчното облагане и данъчната администрация. Въвеждат се основните понятия в данъчната теория и се прилагат различни подходи за тяхното класифициране и изучаване. Разгледани са подробно три данъчни закона – Закон за данък върху добавената стойност, Закон за данъците върху доходите на физическите лица и Закон за корпоративното подоходно облагане, от гл. т. на организация на процеса на облагане и особености при някои видове доставки и доходи.

The article presents basic concepts and theories of the tax system, technology and organization of taxation and tax administration. The main concepts in tax theory are introduced and various

approaches are applied to their classification and study. Three tax laws have been examined in detail - the Value Added Tax, the Personal Income Taxes and the Corporate Tax, with an emphasis upon the organization of the taxation process and peculiarities of certain types of supplies and income.

Kotseva-Tikova, M. (2016). *BULGARIAN RENEWABLE ENERGY IN THE CONTEXT OF THE CONTEMPORARY TRENDS.* Regional Formation and Development Studies, 20, 3, KLAIPĖDA UNIVERSITY, 2016, ISSN:2351-6542, 60-74

Целта на настоящия доклад е да анализира резултатите от българската политика за насърчаване развитието на възобновяема енергия в контекста на целите на ЕС и глобалните ВЕИ инвестиции до 2014 г. Политиката се разглежда чрез сравнение на целите, посочени в НПДЕВИ на България, и постигнатите резултати. Те се оценяват по отношение на дела на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия, емисиите на парникови газове и достъпа на домакинствата до зелени енергийни източници. Основните резултати показват ниско ниво на децентрализирано производство на енергия и натиск за увеличаването цената на електроенергията.

The aim of the present report is to analyze the results of the Bulgarian renewable energy policy in the context of the EU aims and global RES investments till 2014. The policy is examined through comparison of the aims as stated in the NREAP of Bulgaria and the achieved results. They are evaluated in respect of renewables share in final energy consumption, greenhouse gas emissions, and household access to green energy sources. The main outcomes show a low level of decentralized energy generation and pressure upon electricity price increase.

Коцева-Тикова, М., Мочурова-Георгиева, М. (2015). *Инвестиции в зелена икономика в България – на примера на ВЕИ*, сборник доклади Агробизнесът и селските райони – настояще и бъдещо развитие, Варна, ISBN 978-619-184-016-8.

Докладът разглежда концепцията за зелена икономика – дефиниция, критики и концепция за зелен растеж. Оценяват се глобалните инвестиции във възобновяеми енергийни ресурси (ВЕИ) и резултатите от политиките за ВЕИ в България с предложения за развитие в контекста на възможностите на зелената икономика.

The concept of green economy is discussed in respect of definition, critics and green growth concepts. It presents and evaluates the global investments in renewables and the results of the Bulgarian RES policy with recommendations for its development in respect to the opportunities of green economy.

Коцева-Тикова, М., Мочурова-Георгиева, М. (2015). *Зелена енергия в България: политики и възможности*, сборник доклади Алтернативи на икономическото развитие през XXI век, София.

Докладът анализира българската политика за насърчаване производството на енергия от ВЕИ в контекста на общеевропейските цели. Оценяват се резултатите спрямо целите от Националния план за действие за енергия от възобновяеми източници (НПДЕВИ) с акцент върху дял на енергията в крайното енергийно потребление, емисии парникови газове, енергийна интензивност и достъп на домакинствата и предприятията до зелени енергоресурси.

The report analyzes the Bulgarian policy to promote the production of energy from RES in the context of the European goals. The results are evaluated against the aims of the National Renewable Energy Action Plan (NREAP) with an emphasis on the share of energy in the final energy consumption, greenhouse gas emissions, energy intensity and access of households and enterprises to green energy resources.

Коцева, М. (2013). *Възобновяеми енергийни източници в домакинствата в България: реалност и възможности*. Икономическа мисъл, бр. 1, 2013, стр. 118-134;

Оценено е използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) от домакинствата в България. На базата на резултати от представително проучване сред населението на страната са формирани хипотези, чрез които се изследва връзката между социално-демографските въпроси и приложението на алтернативни енергоизточници. Чрез статистически методи е дадена количествена оценка на зависимостта на инвестициите в зелена енергия от ключови фактори като доход и разходи за електроенергия. Направена е оценка на инвестициите във ВЕИ, като се препоръчва използването на новите енергийни технологии сред домакинствата с цел постигане на националната цел от 16% дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление, заложена в Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г.

The utilization of renewable energy sources (RES) by the Bulgarian households is studied in this article. A representative study of the Bulgarian population results in hypotheses, investigating the relation between socio-demographic issues and the use of alternative energy sources. The dependence of investments in green energy on key factors such as income and electricity costs was estimated qualitatively by means of statistical methods. An estimation was made of RES investments, recommending to use the latest energy technologies in households in order to meet the national target of 16% share of RES in gross final consumption of energy, as set out in Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009.

Коцева, М., (2010). *Възобновяеми енергийни източници за устойчиво развитие*, сп. Управление и устойчиво развитие, кн. 3-4, с. 294 – 298

За да задоволява потребностите си дългосрочно и с относително еднакво качество, обществото се нужда от балансирано производство и потребление на ресурси и блага. Това важи с пълна сила за енергетиката, която покрива нарастващите нужди на всички сектори от ресурса енергия. Необходимостта от все по-голямото „озеленяване” на този отрасъл е приоритет за много страни чрез прилагане на технологии за оползотворяване на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ). ВЕИ привличат интереса на предприемачи, потребители и управляващи поради характеристиките си: неизчерпаемост, ресурсна и ценова независимост, екологична чистота. ВЕИ стават особено актуални в моменти на криза, защото осигуряват независимост на енергийните доставки и възможност за създаване на заетост. Те на практика отговарят на основните характеристики на устойчивото развитие.

In order to satisfy its needs in the long term and with relatively equal quality, society needs a balanced production and consumption of resources and goods. This applies in full force to energy, which covers the growing needs of all sectors of the energy resource. The need for the greater "greening" of this industry is a priority for many countries through the application of technologies for the utilization of renewable energy sources (RES). RES attract the interest of

entrepreneurs, users and managers due to their characteristics: inexhaustibility, resource and price independence, environmental cleanliness. RES become especially relevant in times of crisis, because they provide independence of energy supplies and the possibility of creating employment. They practically meet the main characteristics of sustainable development.